

perstitiosi esse debemus, ut propterea S. Hieronymum, virum doctissimum, et prudensissimum, et ab ipsa Ecclesia approbatum deserere debeamus. Significat autem jubileus annum remissionis, qui apud Hebreos erat quinquagesimus, ut perspicuum est ex cap. xxv. et xxvi. Leviticus, et cap. postremo Numerorum, siquidem eo anno remittebant labores omnes agriculturae, non enim arabatur, nec serebatur, nec mctebatur, sed ex frugibus anni superioris, quas Dominus triplo plures suppeditabat, omnes commode sustentari poterant; restituabantur etiam agri, ac domus vendita prioribus dominis, et qui servitio addicti fuerant, libertati pristine reddebantur. De etimologia vero jubilaei, grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est. Ego tamen non assentior Rabbini, qui docent jubileum a sonitu cornu arietini sic nominari, quod ejusmodi sonitu indiceretur annum remissionis. Nam tametsi uno in loco, videlicet Exod. xix. videatur Jobel sonum buccinae, vel ipsam buccinam significare: tamen ubi agitur proprie de jubilaeo, nimirum Levit. xxv. sonitus buccinae, quo iniecibatur jubileus, non vocatur Jobel, sed יְהוָה theruba, qua etiam voce utitur David in Psalmis ubique que jubilum vel jubilationem nominat. Et certe si jubileus hebraicus diceretur a sonitu buccinae, debuisse omnino Moses Levit. xxv. ubi ait: *Et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiacionis tempore in universo terra vestra, sanctificabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae.* *Ipsa est enim Jubileus* (1). Debuisset, inquam, uti voce Jobelin designando sonitum buccinae. Quod tamen non fecit, sed usus est voce theruba, ut diximus. Itaque non dicitur hebraicus jubileus a jubilatione, cum ille Jobel, ista theruba dicatur: sed dicitur, ut existimo, a גַּבֵּל, quod significat germinare, et producere, unde est nomen יְהוָה Jebul, quo fruges et fructus omnes significari solent. Dicitur igitur jubilaeus, quasi annus germinans, utilis, et fructuosus, quia sine labore adducit fructus terre, et sine sumptibus restituit agros et domos antiquis dominis, et sine ulla vi reddit servis pristinam libertatem. Fuit autem sine ullo dubio jubilaeus Hebreorum typus et figura Evangelii, per quod homines remissionem pec-

catorum, liberationem a servitute dia-
boli, possessionem paradisi, et domum
coelestem, ac denique fructus bonorum
operum, et alia innumerabilia beneficia
per Christum acquirunt. Ad quod allu-
dens Isaia cap. lxi. in persona Christi, sic
ait: *Spiritus homini super me, eo quod un-
serit me, ad annunciatum mansuetis misit
me, ut mederit contritis corde, et praedicarem
captivis indulgentiam, et clausis aperiotionem,*
ut praedicarem annum placabilem Domino (2).

Hinc Pontifex Maximus, Clemens eius no-
minis sextus, annum illum celebrem, in quo
indulgentia maxime aedentibus Apostolo-
rum basilicas more veteri conceduntur, ju-
bilaei nomine appellandum censuit, praser-
tim cum ad similitudinem veteris jubilaei
annum quinquagesimum pro centesimo, qui
antea fuerat in uso, ipse designasset. Deni-
que idem jubilaei nomen derivatum est ad
omnes indulgentias, que in amplissima forma
subinde concedi solent, etiam extra an-
num illum, qui proprii jubilaei nomen inven-
nit. Quamvis autem indulgentia pontifica,
ut postea suo loco probabimus, solam po-
nunt temporalem peccatis debitam remittat,
atque ob id solum ex parte nonnullam ha-
heat cum veteri jubilaeo similitudinem, tanti
tamen fructus penitentie, tot conversiones
homini sceleratorum, tam multa, et tam
praeclera pietatis opera, indulgentiam illam
vel precedunt, vel comitantur, ut merito
annus ille, sanctus, placabilis Domine, ger-
minans et fructuosus, quod nomine jubilaei
significari diximus, appellari possit. Extat
libellus, in quo recensentur ordine opera
pietatis egregiae, ac penitentie innumerabilia, que
in proximo jubilaeo sub Gregorio XIII Pontifice Maximo edita sunt. Nee minor sper-
amus visuros non esse in eo, qui nunc im-
minet anno millesimo sexcentesimo sub
Clemente VIII Pontifice Optimo, atque san-
ctissimo.

Ac ut possint qui volunt auctores consu-
lere, qui de indulgentiis preeclare scrip-
serunt, adscribam corum nomina, quorum li-
bri ad manus meas venerunt. Primi igitur
sunt Gulielmus Altioidorensis in Summa
Theologica lib. iv. tract. 6. cap. 9. et Alexander
Alessis in Summa item Theologica part.
4. q. 23. Hos sequuntur Albertus Magnus,
S. Thomas, S. Bonaventura, et ceteri scho-
lastici Theologi in Comment. ad lib. iv.

(1) Lev., XXV, 9. — Isai., LVI, 4.

Sentent. dist. 19. aut 20. aut 43. quibus ad-
di possunt interpretes Juris canonici, Panor-
mitanus, et alii, in varia capita tituli de
penitentia, et remissionibus: tum in epist.
Decretalibus, tum in Sexto, et Extravagan-
tibus: neconon Joannes de Turrecremata, in
Commentario ad Gratiani Decretum, de pos-
nit. dist. 1. can. Quis vidit aliquando, §.
Item in Levit. Felinus in serm. sive tract.
de Indulgentiis, et S. Antonius in summa,
part. 1. tit. 10. cap. 3. His postremo adjun-
gendi sunt, qui post natum Lutheranam
haeresim scripserunt, Sylvester Prieras, tum in libello aduersus Lutherum, tum in Summa,
verbo, Indulgentia. Joannes Eckius in Enchir. cap. 24. Adrianus Papa VI, in commentar.
ad iv. lib. Sentent in tract. de Indulgentiis.
Thomas Cajetanus Cardinalis in 1. tom. opuscul. Tract. 8. 9. 10. 13. et 16.
Joannes Episcopus Roffensis in refutatione
assertionis articulorum Lutheri art. 17. 18.
19. 20. 21. et 22. Dominicus a Soto in 4.
Sentent. dist. 21. Petrus Soto in Institutione
Sacerdotum lect. 1. 2. et 3. de Indulgentiis.
Jacobus Latomus in defensione septimi articuli
Lovanianis. Martinus Ledesminus in
2. part. 4. sent. qu. 27. 28. et 29. Michael
Medina in disputat. de Indulgentiis. Anto-
nius Cordubensis in questionibus de Indulgentiis.
Joannes Baptista Paulianus in
libris de Jubilaeo, et Indulgentiis. Martinus
Navarrus in Commentario de Jubilaeo et In-
dulgentiis. Franciscus Turrianus lib. iv. de
dogmaticis characteribus Verbi Dei. Gregori-
anus de Valencia in lib. de Indulgentiis, Ja-
cobus Nachanus tract. 40.

Porro ex Ecclesia hostibus primi, qui
indulgentias contempserunt, et oppugnarunt,
fuerunt Valdenses, qui Pauperes de Lugduno
appellati sunt. Horum errores referuntur
a S. Antonino in 4. part. Summ. tit. 11.
cap. 7. §. 2. et a Joanne de Turrecremata
lib. iv. Summ. part. 2. cap. 33. Octavus
eorum error fuit, indulgentias, que a Sum-
mo Pontifice conceduntur, nihil prorsus
valere.

Secutus est Valdenses Joan. Wicleffus,
cujus errores recensentur, et damnantur in
Synodo Constantiensis sess. 8. Eorum erro-
rum quadragesimus secundus est, fatum
esse credere Indulgentiis Papæ, et Episco-
porum.

Wicleffum secuti sunt Hussite, ut intelligi
potest ex 1. lib. Joannis Cochlei de Historia
Hussitarum. Hos majores, et parentes ha-

buit Martinus Lutherus, qui nostro saeculo
ab Indulgentiarum reprehensione principi-
pium fecit secta sue propaganda, ut per-
spicuum est ex Resolutionibus de indulgen-
tia, ex Assertionibus articulorum a Leo-
ne X damnatorum, ex initio libri de capti-
vitate Babylonica, et ex aliis ejus libellis.

Lutherum secutus est ipsius Achates Phi-
lippus Melanchthon, in Apologia Confessio-
nis Augustanae, articul. 12. Matthias Illyri-
cus in Centuriis, centur. 4. cap. 15. col.
1529. Tilmannus Heshusius in lib. de erro-
ribus Pontificiorum tit. 32. Sic copiosus
indulgentias oppugnavit Joan. Calvinus in
institutione Christiana lib. iii. cap. 5. et in
alia editione lib. unic. cap. 9. n. 38. et se-
quentibus; copiosissime vero Martinus Kem-
nitius in 4. part. examinis Tridentini Con-
cilii.

Exstare thesaurum aliquem in Ecclesia, qui
sit indulgentiarum fundamentum.

Ut investigemus an indulgentia sint, quod
erat secundo loco propositum, duo querenda
sunt. Unum, an exstet in Ecclesia thesau-
rus aliquis satisfactionum Christi et sanctorum,
qui applicari possit iis, qui rei sunt
poena luenda post culpam in sacramento
Penitentie remissam. Alterum, an sit in
Pontifice Maximo, allisque Episcopis potes-
tas applicandi hunc thesaurum, et eo modo
absolvendi homines a reatu poena tem-
poralis. Nam haec duo necessaria esse ad
indulgentias constituendas, quales a Catho-
licis auctoribus defenduntur, nemo negare
potest.

Quod igitur ad primum attinet, non de-
fuerunt ex antiquis Theologis scholasticis,
qui tametsi indulgentias admitterent, tamen
de thesauro dubitarent. Nam Franciscus
Maironis in 4. sent. dist. 19. quest. 2. the-
saurem satisfactionum Christi superefluentium,
et apud Ecclesiam reconditaram, in dubium revocavit. Durandus vero in 4.
dist. 20. quest. 3. in questionem veritatis, an
ad hunc thesaurum pertinerent satisfac-
tiones sanctorum. Uterque autem paratus era-
vit iudicio Ecclesiae acquiescere, si forte aliter
saperet. Haec enim sunt verba Durandi in
prefatione Commentariorum suorum in Ma-
gistrum: « Et quoniam interpretatio dubio-
rum sacra Scriptura ad sanctam Ecclesiam

Romanam, et Catholicam pertinet, omnia opera ejus correctioni totaliter suppono». Ceterum communis aliorum Theologorum, tum antiquorum, ut sancti Thomae, et S. Bonaventuræ, tum recentiorum omnium sententia, thesaurum satisfactionum tum Christi, tum sanctorum semper agnoscit, et secundum eam sententiam Clemens VI Pontifex Maximus paulo post obitum Maironis, et Durandi, de ea re decreta estidit, in Constitutione, quæ incipit, Unigenitus.

Ceterum Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, et alii supra citati hujus temporis sectarii, ut in aliis rebus multis, si etiam in articulo de thesauro satisfactionum ab Ecclesiæ Catholice sententia, ut Pontificis Maximi iudicio recesserunt. Nos igitur ut rem totam facilius explicemus et probemus, aliquot propositiones in medium adferimus.

Prima propositio. «In bonis actionibus hominum justorum duplex valor, sive premium assignari potest, meriti videlicet, et satisfactionis». Hanc distinctionem Lutherus in assertione art. 17. figuramentum esse dixit, sed nullo argumento eam refutare tentavit. Non esse autem figuramentum, sed rem verissimam, paro negotio demonstrari potest. Dicimus igitur, in uno, atque eodem opere bono, ut eleemosyna, vel jejunio, et meritum, et satisfactionem reperi, et unum horum ab altero sejungi posse, neque unum ab altero impediri. Probatur primum ex Scripturis. Eleemosyna delet peccatum, quod est satisfactorium esse. Job. iv. *Eleemosyna ab omni peccato, et a morte liberat. Ecclesiastici. iii. Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum* (1). Sanctus Joannes Chrysostomus homil. 25. in Acta Apostolorum: «Non est, inquit, peccatum, quod non possit purgare eleemosyna». Sanctus Cyprianus in serm. de Lapsis extremo, «Qui sic Deo satisficerit, qui penitentia facti sui, qui pudore delicti plus et virtutis et fidei de ipso lapsu sui dolore conceperit, exauditus, et adjutus a Domino, quam contristaverat nuper, laetam facit Ecclesiam, nec jam soiam Dei veniam merebitur, sed coronam». Addamus hic testimonios rationes ex Theologia p. titul. Principio, opus bonum ex charitate factum meritorium est vita æternæ, ut copioso demonstravimus lib. v. de justificatione. At nihil detrahitur de bonitate, et dignitate ejus operis, si acceptetur a Deo ad satisfactionem pro pena: igitur idem opus meritorium et satisfactorium erit. Ad haec, qui orat pro aliis, eisque impetrat remissionem peccati, vel quodvis aliud beneficium Dei, certe non

(1) Job. IV, 11; Eccl. III, 33. — (2) Matth. XXV, 34. — (3) Matth. VI, 16. — (4) Matth. V, 6.

esse satisfactoriam convenit eleemosyna, quia est opus laboriosum, et penale; esse meritorium convenit eidem, quia est opus bonum ex charitate factum; non est autem eleemosyna minus bona et ex charitate facta, quia laboriosa et penalis, neque contra. Igitur una et eadem utrumque fructum parit. Idem dici potest de jejunio, est enim vere satisfactorium, quia penale, ut perspicuum est ex facto Niuitarum, Jonæ ultimo, et tamen est meritorium, si flat ex charitate, cum Dominus dicat Matth. vi. *Tu autem cum cœpas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi* (3). Quid autem redde, nisi mercedem? Si enim paulo ante de hypocritis dicitur, *qui cupiunt videri ab hominibus jejunantes, omen dico vobis receptorum mercedem suam*. Ideo de oratione dici potest. Nam in oratione Domini petimus ut dimittantur nobis debita nostra, atque hac petitione satisfacimus pro peccatis venialibus, ut sanctus Augustinus affirmat in Enchiridio cap. 71: «De quotidianis, inquit, brevibus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit». Et tamen de eadem oratione Dominus dicit in Evangelio cap. vi. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi* (4). Denique de operibus penitentie generatim quod simul satisfactoria et meritoria esse possint, existat memorabilis sententia sancti Cypriani in serm. de Lapsis extremo, «Qui sic Deo satisficerit, qui penitentia facti sui, qui pudore delicti plus et virtutis et fidei de ipso lapsu sui dolore conceperit, exauditus, et adjutus a Domino, quam contristaverat nuper, laetam facit Ecclesiam, nec jam soiam Dei veniam merebitur, sed coronam». Addamus hic

testimonios rationes ex Theologia p. titul. Principio, opus bonum ex charitate factum meritorium est vita æternæ, ut copioso demonstravimus lib. v. de justificatione. At nihil detrahitur de bonitate, et dignitate ejus operis, si acceptetur a Deo ad satisfactionem pro pena: igitur idem opus meritorium et satisfactorium erit. Ad haec, qui orat pro aliis, eisque impetrat remissionem peccati, vel quodvis aliud beneficium Dei, certe non minus bene operatur, et Deo placet ita orando, quam si pro se tantum oraret, immo melius facit, ac magis Deo placet, quia simul exercet charitatem in Deum et in proximum, igitur non perdit mercedem suam apud Deum, quamvis etiam proximo beneficium aliquod illo ipso opere impetraverit. Quare poterit eadem oratio simul esse imprecatoria, et meritoria. Quod si ita est, quid impedit quod minus possit esse simul satisfactoria et meritoria? Quemadmodum enim illa meretur apud Deum dignam operis sui mercedem, qui ex charitate orando imprecatoria, et meritoria. Quod si ita est, quid impedit quod promittit Scriptura I Petri ii. cum ait: *Perste, qui in vobis est gregem Dei, et cum apparuerit Princeps Pastorum, accipiet impermeabilem glorie coronam*. De quo praemio loquens B. Paulus I Corinth. iii. *Unusquisque, inquit, mercedem accipiet secundum suum laborem* (1). Idem etiam quotidie videamus in rebus humanis. Miles enim, qui fideliter, fortiterque se gerit in bello, meretur ex justitia commutativa stipendium ordinarium, et rursus ex distributiva meretur gratiam ducis, ac ut in distributione gradum, atque honorum militarium alias preferatur, qui minus fideliter, aut minus fortiter se gesserint. Porro assumptio ejusdem argumenti non minus est certa. Quod enim compensatio penæ pertineat ad justitiam commutativam perspicuum est ex scbris litteris Deuter. xxv. Pro mensura peccati erit et plagarum modus. Neque de hac re ulla dubitatio esse potest. Quod autem meritis operum bonorum respondeat premium secundum justitiam distributivam saltem secundum substantiam, docent theologi ex eo quod in Scripturis Deus, ut iudex distribuit unicue secundum opera sua, ut patet Matth. xxv. in parabola de talentis, et ex illo Apostoli II Timoth. iv. *Reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi dominus in illa die justus iudecet* (2), et passim in sacris literis, ut Act. x. Rom. ii. et alibi dicitur Deus non esse acceptator personarum. Quod vitium contrarium est justitia distributiva, ut S. Thomas docet in 2. 2. q. 63. artic. 1. Igitur satis constat, idem opus bonum posse meritorium esse vita æternæ, et simul satisfactorium pro temporali pena, nec minus meritorium, quia satisfactorium.

Secunda propositio. «Opus bonum, quæ parte meritorium est, non potest alii appli-

(1) Luc. X, 7; I Corin. IX, 7; I Pet. V, 2; I Corin. III, 8; — (2) I Tim. IV, 8.

cari : potest tamen, qua satisfactorum est. Prior hujus sententiae pars extra controversiam est; nam is dicitur mereri qui bene operatur, et ex bono opere dignus est præmio : non potest autem fieri, ut ex eo quod unus bene operatur, alter censeatur bene operari, vel dignus præmio habeatur. Deinde nemo potest proprio merito spoliari, quantumvis pro alio ore, vel jejunet, vel elemosynas faciat, non igitur meritum suum cum aliis communicare potest, et hoc est quod Scriptura passim docent, cum dicunt, unusquisque propriam mercedem accipiet I Corin. iii. et reddit uniuersique secundum opera sua, Psalm. lxi. Potest quidem unusquisque per opera sua bona impetrare alius divina aliqui beneficia ; potest etiam communicare opera sua bona, quod attinet ad satisfactionem pro reata poena, vel ad gaudium, quod inde percipitur. Sic enim David affirmit, se partem fuisse omnium timentium Deum, Psalm. cxv. Sed ut alius ex merito alterius sit dignus præmio, vel ut qui bene operatus est, merito suo privetur, fieri non potest. Posterior pars ejusdem sententiae non difficulter probari potest. Nam satisfactione est compensatio poenæ, vel solutione debiti : potest autem unus ita pro alio ponere compescare, vel debitum solvere, ut ille satisfecisse merito dici posset. Præterea, qui pro alio satisfacit, non potest eodem opere pro se satisfacere, igitur vero satisfactionem suam cum altero communicavit. Et possunt haec omnia familiaribus exemplis illustrari. Nam potest civis propria pecunia debitum alterius civis ita dissolvere, ut non possit eadem pecunia debitum aliquod suum simul dissolvere : et rursus non potest unus civis bonis operibus suis efficeri, ut alias civis dignus sit Magistratus, quod ad justitiam distributivam pertinet, cum tamen possit debito pecuniario eum liberare, ut satisfecisse dici possit, si pro eo debitum solvat, quod pertinet ad communiativam. Sic igitur nemo potest meritum proprium, cui debetur præmium ex justitia distributiva, alteri applicare, potest tamen applicare satisfactionem, que ex justitia commutativa exigitur pro pena.

Tertia propositio. « Exstat in Ecclesia thesaurus satisfactionum ex Christi passionibus infinitus, qui numquam exhaustiri poterit ».

(1) Act. XX, 28. — (2) II Cor. V, 14; I Joan. II, 2. — (3) Mat. XX, 16; Math. VII, 13. — (4) II Cor. V, 21; I Pet. II, 22.

sunt heretici nostri temporis, ac potissimum Joannes Calvinus, et Martinus Kemnitius, quorum argumenta suo loco solvemus. Asserimus igitur non paucos sanctos homines multo plura propter Deum, et justitiam esse perppersos, quam exigeret reatus poena temporalis, cui fuerint obnoxii propter culpas ab ipsis commissas. Nam culpam ipsam, et reatum poena sempiterna non ipsorum satisfactionibus, sed Christi sanguine expiari Ecclesia Catholica docet. Probatur haec veritas, primum ex passionibus B. Virginis. Constat enim Virginem Mariam nullo actuali peccato maculatam fuisse, plu quoque est existimare, ab originali quoque peccato imminem illam fuisse, ut elibi docuimus, sed hoc in presenti ad rem nostram non pertinet. Actuali autem peccato carnifice Virginem sanctissimam, communis est totius Ecclesie sensus, ut Concilium Tridentinum affirmat sess. 6. can. 23. Sanctus quoque Ambrosius serm. ult. in Psalm. cxviii. scribit. Virginem fuisse ab omnib[us] integrum labore peccati. Et S. Augustinus lib. de natura et gratia cap. 36. dicit ei tantum gratias collatum, ut peccatum omni ex parte vinceret. Quod idem docet S. Bernardus in epist. 174. Liturgie Graecorum Basilij et Chrysostomi praedicant Virginem Mariam prorsus irreprehensam, et incontaminatam, immo purioram et sanctiorum ipsis Cherubim, et Seraphim. Denique verba illa Canticorum IV. Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Nulli particulari persone aptius, quam B. Virginis convenient. Non igitur eguit Virgo Maria ultra satisfactione pro se, et tamen plurima passa est propter Deum, ac presertim cum animam ejus gladius doloris pertransit, juxta Simeonis vaticinium Luccei. Secundo, idem probari potest ex passionibus S. Joannis Baptiste, quem constat in utero sanctificatum vitam innocentissimam duxisse, ut vix levissimis cupis, et paucissimis obnoxii fuerit, ut non immetito de ipso canatur :

Autra deserti teneris sub annis
Civium turmas fugiens pelasti,
Ne levi posses maculare vitam
Crimine linguis.

Et tamen ex Evangelio discimus, totam ejus vitam adeo severe et duriter actam, ut exemplar penitentia omnibus esse potuerit,

(1) Job, VI, 2.—(2) Heb. XI, 36; II Corinth. XI, 23; I Corinth. IV, 4; II Corinth. I, 12; I Corinth. IV, 9, 41.

et tandem pro veritate vincula, carcere, et ipsam capitis obstrunctionem passum esse. Quare in dubium revocari non potest, quin ingeris omnino cumulus passionum ei superfuerit, quo ipse ad expianda propria peccata non eguit. Tertio idem ostendit potest ex passionibus sanctorum Prophetarum. Fuerunt enim omnes viri sanctissimi, ita ut modice omnino pro suis culpis satisfactione opus haberint; et tamen tot angustiis, et afflictionibus oppressi fuerunt, ut plurima et maxima peccata expiare potuerint. De se B. Job, unus ex vetustissimis prophetis sic ait cap. vi. Utinam appendenter peccata mea, quibus iram merui, et calamitas quam patior in statera, quasi arena maris haec gravior appareret (1). Similia diceret potuerint Helias, Heliseus, Isaías, Hieremias, Ezechiel, et alii sanctissimi prophete, qui gravissimas persecutions ab impiis, vel etiam ipsam mortem pertulerunt. De his enim scribit Apostolus ad Hebrei. xi. Alii vero ludibri et verbena experti, insuper et vincula, et carcères, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortua sunt, circuauerunt in molosis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in soliditudinis errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. Quarto idem clarissime demonstrari potest ex passionibus Apostolorum. Nam de se B. Paulus in epist. posteriore ad Corinth. c. xi. Ministrari, inquit, Christi sunt, et ego, ut minus sapientia dico, plus ego, in laboribus plurimis, in carcerebus abundantius, in plagiis supra modum, in mortibus frequenter etc. Et tamen quam parum dieretur pro suis ipse culpis satisfacere, indicat in priore ad Corinth. c. iv. cum ait : Nihil nisi conscientia sum; et II Corinth. I. Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostræ, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei conversati sumus in hoc mundo. Porro de omnibus Apostolis idem B. Paulus I Corinth. IV. Puto, inquit, quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos? Et infra : Usque in hanc horam, et esurimus, et sitiimus, et nudi sumus, et colaphis caedimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manus nostras; maledicimur, et benedicimur; blasphemamur, et obscramus, tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc (2). Sexto

idem probatur ex passionibus Martyrum, qui plane innumerabiles fuerunt. Constat enim Martyrium tam plenam satisfactionem esse, ut expiare possit reatum contractum ex quantavis ingenti numero, et magnitudine peccatorum. Nam dummodo constet aliquem esse vero Martyrem, Ecclesia non dubitat, eum inter sanctos, et Beatos numerare, etiam si ante martyrium multus flagitus fuerit coquperius. Promissio enim Domini generalis est, Matth. x: *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.* Et: *Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam* (1). Quare B. Cyprianus lib. iv. epist. 2. affirmit, Martyres omnes statim a morte cœlum ascendere ad coronam percipiendam. Sanctus quoque Augustinus tract. 84. in Joannem dicit pro Martyribus in Ecclesia non orari, cum nos potius debeamus eorum orationibus commendari; et serm. 17. de verbis Apostoli: «Injuriar, inquit, facit Martyr, qui orat pro Marte». Quod idem scribit Innocentius cap. Cum Marthæ, de celebr. miss. nec ullus Catholicorum contradicit. Cum igitur Martyrium omnem reatum, quamvis gravissimum expiare possit, et multi Martyres reatus levissimos, aut etiam nullos habuerint ipso tempore Martyrii, certe sequitur, ut ingens cumulus satisfactionum Martyribus supereretur. Sexto denique idem probatur ex fractibus penitentie plurimis, et maximis quos protulerunt tam multi sancti Confessores, ac presertim Eremitæ, qui longissimo tempore vitam sanctissimam, et laboriosissimam, id est, esperimant et durissimam egnerunt, quos non est dubium in hoc spiritale arvarium multum omnino satisfactionum contulisse.

Quare recte Clemens VI. Pontifex in Constitutione extravagantis, que incipit, Unigenitus, titulo de penitentia, et remissionibus, declaravit, extare in Ecclesia thesaurum spiritualiter ex passionibus Christi et sanctorum omnium conflatum. Quo thesauri nomine nihil aliud intelligimus nisi passiones plurimas, quibus non egnerunt ad propria delicta expianda, qui eas perpessi sunt, et tamen non perierunt, nec oblivionis tradite sunt, sed vivunt, ac permanent ante oculos Dei.

(1) Mat. X, 22, 39. — (2) II Cor. XII, 15; II Tim. II, 10; Colos. I, 14.

CAPUT III.

Esse in Ecclesia potestatem applicandi thesaurum satisfactionum, ac per hoc indulgentias concedendi.

Demonstravimus haec tenus extare in Ecclesia thesaurum satisfactionum ex passionibus Christi et sanctorum, quæ ipsis ad expiandum reatum proprium necessaria non fuerunt. Sequitur nunc, ut ostendamus, esse potestatem in Ecclesia thesaurum ejusmodi applicandi alii, qui indigent. Quod ut placuisse fiat, propositiones aliquot in medium adderemus.

Prima propositio. « Satisfactiones Christo et Sanctis supervacaneæ applicari possunt alii, qui rei sunt lueude poenæ temporali ». Probatur primo ex articulo Symboli Apostolici, Communionem sanctorum. Doceatur enim in hoc articulo, sicut omnes esse invicem membra, et quasi vivum quoddam corpus, ut etiam B. Paulus affirmat Rom. XII. et I. Corinth. XII. et sicut membra viva se invicem juvant, ita fideles inter se bona sua communicare, presertim cum ea, quæ uni superflua sunt, alteri necessaria, vel valde utilia esse possunt. Secundo probari potest ex verbis Apostoli Pauli II Corinth. XII. *Ego libertissime impendam, et superimpendar ipse pro vobis.* Et II Timoth. II. *Omnia sustineo propter electos.* Et Coloss. I. *Gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo quæ desunt passionem Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia* (2). Quamvis enim possint haec verba ita exponi, ut significent, Apostolum passum esse multa propter electos, et propter Ecclesiam, quia non potuit Evangelium predicare, nisi se multis periculis exponeret, et multos labores subiret, et rursum passum esse propter electos, propter Ecclesiam, ut exemplo suo infirmos confirmaret, et ad bravum supernæ vocations accenderet: tamen negari non potest, quin possint etiam recte exponi de communicatione satisfactionum: nam isti sensus inter se non pugnant, et possunt omnes simul admitti. Optavit enim Apostolus fideliibus prodesse omnibus modis, quibus id fieri poterat; nihil enim excepit, qui dicit, *libertissime impendam ipse pro vobis.* Potuit autem prodesse communicando passiones suas ad expiandum reatum temporalem,

reatus autem poenæ extra sacramentum, est in promptu. Quamvis enim potestas solvens sit generalis, tamen debent omnia solvi pro ut exigit eorum natura: culpæ lethales non solvuntur sine infusione gratiae, infusio autem gratiae non datur ministerio humano, nisi per sacramenta: reatus autem poenæ remanentis post dimissam culpam, solvuntur extra sacramentum, quia non requirit infusione novæ gratiae, sed eam jam adeptam presupponit. Porro superesse se penitentia poenam temporiam luendam post dimissam culpam, probatum est a nobis fusissime in lib. IV. de penitentia, quæ non sunt hoc loco repetenda. Posse autem reatum eorum prænarrum expiri Christi, et sanctorum passionibus, quæ in thesauro Ecclesia recondite asservantur, paulo ante demonstratum est. Eodem pertinent illi verba, Matth. XVIII. *Quicumque alligaverit super terram, erunt ligata et in celis; et quicumque solverit super terram, erunt soluta et in celis.* Ne quis enim Ecclesiam contemnet, de qua dictum erat paulo ante in eodem loco: *Si te non audierit, dic Ecclesia, et si Ecclesiam non audierit, sicut tibi sicut ethnicius et publicanus* (3), addit Christus tantam fore potestatem Præsulum Ecclesie, ut quicumque ipsi ligaverint, vel solverint, sint etiam apud Deum ligata, vel soluta, cum ipsis loco suo judices et principes Ecclesie esse voluerit, et cum hæc etiam promissio generalis sit, nulla est ratio, cur non possit extendi ad solutionem reatus poenæ temporali, presertim cum divina justitia satisfiat ex redundantibus satisfactionibus Christi, et Sanctorum. Cur enim potius colligatur ex his verbis potestas absolvendi a reatu culpæ etiam lethalis per applicationem meritorum Christi, quam absolutio a reatu poenæ per applicationem eorumdem meritorum, cum constet utrumque reatum solubile esse, et verba Domini generalia sint? Secundo probatur haec eidem potestas ex praxi, et usu perpetuo Ecclesie Catholicae. Quod enim Ecclesia semper in usu habuit, dubitari non potest, quin sit a Deo, etiam forte fundamentum ejus consuetudinis nos latet. Ipsa Apostolorum tempore concessam fuisse Indulgentiam, perspicuum est ex verbis illis B. Pauli II Corinth. II: *Cui autem aliiquid donasti, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona*

(1) Mat. XVI, 19; Joan. XX, 23. — (2) Joan. XXI, 17. — (3) Mat. XVIII, 18.

Christi, ut non circumveniamur a Satana (1). Rogaverant Corinthii. B. Paulum, ut Theodoreetus, et S. Thomas hoc loco docent, ut incestuoso excommunicato et seriam penitentiam agenti, ignoscet, et condonaret quod supererat penitentiae; annuit B. Paulus, et jussit, ut ipsi nomine suo indulgentem. Ac ut videamus nihil defuisse eorum, que ad justam indulgentiam pertinent, que tria numerantur a Theologis, et a nobis suo loco fusi tractabuntur, nimur auctoritas in concedente, pietas in causa, et status gratiae in suscipiente: Apostolus in persona Christi, id est, auctoritate a Christo accepta indulgere se dicit, idque propter ipsos, id est, propter communem ipsorum utilitatem, ut non detur locus insidias diaboli ob nimiam prelati severitatem. Denique constat ex eadem epistola. Corinthium incestuosum tantum de suo peccato dolorum conceperisse, ut periculum esset ne nimia tristitia absorberetur; ex quo intelligimus, cum per veram penitentiam ad statum gratiae pervenire.

Post apostolica tempora existant testimonia Tertulliani et Cypriani de remissione penitentiarum Pontifices faciebant, vel ad Martyrum intercessionem, vel alii de causis, neque multum referunt quod Pontifices illi non dicereant se ex thesauro satisfactionum indulgentiam dare. Nam neque dicebant cum per Baptismi, vel Penitentiae sacramentum peccata remittentes se id facere applicando merita Christi: et tamen sine dubio Christi merita applicabant, ut etiam adversarii concedunt; debet enim divina iustitia satisfieri, sive in sacramento, sive extra sacramentum peccatorum debita remittantur. Quamquam nec omnino de thesauro siluerunt, ut statim dicemus. Sed testimonia ipsa videamus. Tertullianus in libro ad Martyres cap. 1: «Quam pacem, inquit, quidam in Ecclesia non habentes, a Martyribus in carcere exorare conseruerunt, et id ea etiam propterea in vobis habere, et fovere, et custodire debetis, ut si forte et aliis prestare possitis».

S. Cyprianus lib. III. epist. 15, qua in editione Pameliana est epist. 11. scribit S. Martyribus, qui pacem dari lapsis petierant, eosque monet, ut caute, et cum delectu lapsos commendent Episcopis. «Petitiones, inquit, et desideria vestra Episcopo servent, et ad pacem vobis penitentibus dannum maturum et paccatum tempus exceptent». Et infra: «Oro vos, quibus possum

precibus, ut Evangelii memores, et considerantes que, et qualia in præteritum antecessores vestri Martyres concesserint, quam solliciti in omnibus fuerint, vos quoque solleite et caute penitentium desideria pondereatis, utpote amici Domini, et cum illo postmodum judicaturi inspicatis, et actum, et opera, et meritis singulorum; ipsorum quoque delictorum genera; et qualitates cogitatis, ne si quid abrupte et indigne vel a vobis promissum, vel a nobis factum fuerit, apud Gentiles quoque ipsos Ecclesia nostra erubescere incipiat». Idem in sermone de lapsi extimo: «Penitenti, inquit, operanti, roganti, potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre quicquid pro talibus et petierint Martyres, et fecerint sacerdotes». Haec ille. Non est autem credibile penitentes ambivisse patrocinia Martyrum in carceribus constitutorum, quando integrum penitentiam peragera volebant; sed quando pacem, id est, absolutionem, et communicationem sibi dari cupiebant, non peracta integra penitentia; prouinde a Martyribus petebant, ut sibi ab Episcopis partem penitentie condonari, hoc est, indulgentiam dari precarentur.

Illud quoque observandum est, Episcopos dare solitos indulgentiam ad preces Martyrum, non solum ut Martyres honorarent, et ad consummandum martyrium accederent, sed etiam quia videbant, merita Martyrum posse communicari penitentibus, et acceptari passiones eorum pro satisfactione, quæ lapsi penitentibus deearat. Atque ita vetus etiam Ecclesia ad thesaurem respiciebat cum indulgentias daret. Id quod ex Tertulliano colligi potest, qui posteaquam hereticus esse cepit, in lib. de pudicitia cap. 22. negavit quod ante in lib. ad Martyres concesserat, posse videlicet ad preces Martyrum indulgeri lapsi reconciliationem: et rationem adferit, quia non supersunt Martyribus satisfactiones, quas cum lapsi communicare possint: «Sufficiat, inquit, Martyri propria delicia purgasse. Ingrati, vel superbi est in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit consecutus». Et infra si Martyrem alloquitur: «Si peccator es, quomodo olem faculae tua sufficeret tibi et mihi poterit? Ex eis verbis manifeste colligitur, Martyrum passiones applicari solitas illis, qui ad petitionem ipsorum Martyrum indulgentiam consequebantur. Nec ratio Tertul-

lianii solida est, cum jam ostenderimus plurimorum Martyrum passiones vere potuisse non solum ipsorum Martyrum, sed etiam aërorum hominum debita expiare, quod attinet ad reatum peccatum temporalis.

Post illa tempora existant Concilia Ecclesie antiquissima, partim generalia, partim etiam diversarum provinciarum, in quibus per Episcopos indulgentia penitentibus conceduntur. Concilium Nicenum I can. 11. vel in alia editione 12. statut, ut qui serio penitentiam agunt, possint indulgentiam aliquam ab Episcopo obtinere. «Licebit», inquit, «Episcopo de his aliquid humanum cogitare»: negligenter autem jubet idem Concilium, ut definitum tempore penitentia omnino explore hebeat. Quid autem hoc est, nisi prioribus aliquid, posterioribus nihil indulgere? Similius habentur in Concilio Anticyrano can. 5. in Concilio Laodiceno can. 2. quorum alterum non diu ante Nicenum, alterum non diu post Nicenum celebratum fuit. Idem etiam docet S. Basilius in epistolis suis canonicas, que habentur in Nomocanone Photii canon. 73. A tempore autem S. Gregorii usus indulgentiarum usque adeo notus et perspicuus fuit, ut ne adversarii quidem id negare, nisi omnino impudenter valeant. Nam S. Gregorius indulgentias in diebus stationum populo concessisse testantur gravissimi auctores. S. Thomas in 4. sent. dist. 20. q. 1. art. 3. question. 2. et qui cum præcessit, Gulielmus Altioidiorensis lib. IV. Summar theologicæ tract. 6. c. 9. Leonem III Pontificem ante annos 800. Indulgentias concessisse, testis est S. Ludgerus in epistola de S. Suviberto, qua exstat apud Surium tom. 2. post vitam S. Suviberto a S. Marcellino descriptam. Sic enim loquitur in ea epist. S. Ludgerus c. 9. «Idem S. Leo Papa anno Dominicæ Incarnationis 803. cum magna solemnitate surorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, et Praeflatorum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, et ab eodem imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis sua opera, instantia ejusdem serenissimi imperatoris et regis, Aquisgrani in palatio dedicavit Ecclesiam perpetua Virginis Mariae, donans eamdem Ecclesiam multis indulgentiis». Et infra: «Et Coloniæ Agrippinae tan ad sanctum Martinum, quam in Capitolio altaria consecravit, et multa alia Monasteria et altaria, ac cappellas per Alemaniam, et Galliam consecravit; ubique multas indul-

(1) II Cor. II, 10.

rali Viennensi, ut habemus in 2. Clementina, eodem titulo; in concilio vero Constantie item generali, non solum damnator errores de indulgentiis Joannis Wicleffi, sess. 8, sed etiam in ultima sessione concedit Martinus V indulgentiam plenariam. Denique Tridentinum Concilium sess. 23. iterum probat usum indulgentiarum, et emendat abusus. Quamvis autem hoc argumentum ab auctoritate tot generalium conciliorum ab hereticis nostri temporis contumaciam: tamen revera gravissimum est argumentum. Nam Arianus quoque nihil faciebat concilium Nicæum, Nestoriani Ephesini pñrum, Euthychiani Chalcedonense, et ceteri variorum temporum Concilia eorum Episcoporum, a quibus damnabantur, et tamen se super Ecclesia catholica hunc morem servavit, ut in conciliis hereses damnarentur, et ut S. Augustinus ad Januarium scribit in epist. 118. semper fuit in Ecclesia plenariorum conciliorum stabilem auctoritas.

Quarto probatur ratione petita ab iis singulis, ex quibus internoscuntur Catholicae dogmata ab heresis. Nam Catholicorum dogmatum hoc est proprium, ut non inventari eorum origo, nisi ad Evangelium, vel Apostolos ascendas. Hæresim autem semper designari potest certus auctor, et locus, et tempus, in quo exoriri coepert. Jam vero nullus hactenus indicare potuit auctorem indulgentiarum, neque locum, vel tempus, quo predicari coepert. Omnes enim, qui de indulgentiis mentionem faciunt, sive doctores sint, sive pontifices, sive etiam concilia, ita de iis loquuntur, ut de re usita, et recepta. Quare Martinus Kemnitius in quarta parte Examinis pag. 329. fatetur originem indulgentiarum non satis luculentem in historiis notatum fuisse, et quod paulo post pag. 333. affirmat, indulgentias cepisse circa annum Domini 1200. manifeste falsum esse convincitur ex iis, quea citavimus de indulgentiis concessis a Paschali II., Urbano II., Sergio III., et potissimum a Leone III., qui sedi anno Domini 800. id est, quadragesima annis ante millesimum ducentesimum a Kemnitio notatum. Initium autem heresis contra indulgentias notissimum est. Constat enim non solum ex Catholicis, sed etiam ex ipso Kemnitio pag. 375. primos fuisse Valdenses, qui doctrinam Ecclesiæ de indulgentiis oppugnare coepérunt. Valdenses autem quorum auctor Valdesis civis Lugdunensis fuit, a qua civitate Pauperes de Lugduno

appellati sunt, constat mundo apparuisse circa annum Domini 1170. ex Claudio Cusordio in libro contra Valdenses extremo. Ex quo etiam confutatur error Kemnitii de origine indulgentiarum. Nam si Valdenses, qui indulgentias oppugnabant, exorti sunt circa annum Domini 1170. quomodo fieri potest, ut indulgentiae ipsæ coepirint circa annum Domini 1200.

Quinto probatur ex divinis testimoniis revelationum et miraculorum. Nam S. Bernardus prædicavit multis in locis indulgentias, quas Eugenius III Papa concessit illis, qui accepta Crucis ad bellum sacrum Hierosolymitanum proficerentur, et prædicationem suam miraculis plurimi et maximis confirmavit, ut cognosci potest ex vita ejus fideliter scripta lib. III. cap. 4 et ex initio lib. II. de Consideratione ejusdem Bernardi. Sanctus quoque Franciscus divina revelatione indulgentiam a Domino, et ab ejus Vincio Romano Pontifice obtinuit pro Ecclesia S. Marie de Angelis. De qua indulgentia plura dicemus in II. lib. cap. ult. ad quem locum lectorem remittimus. S. Birgita vidua sanctissima, cuius revelationes diligenter examinatae, et approbatae per viros doctissimos fuerunt, ab ipso Christo non semel admonita est de indulgentiis maximis quæ sunt Roma. Vide lib. VI. Revelationum cap. 102. et 103.

Sexto et ultimo probatur ratione ducta a simili. Nam in omni bene instituta republica pertinet ad principem, vel magistratum dispensatio communum bonorum, et rursus ad eosdem perficit admittere satisfactionem unius pro altero, si ita judicent expedire utilitatì ejusdem reipublica. Ut exempli gratia, si princeps aliquis debeat stipendia multa militibus, et rursum habeat in carcerebus multis, qui ob fraudes, fisci rationibus illatas, debeant penam luere vel in pecunia, vel in corpore, si forte milites illi ex direptis civitatis locupletati, stipendiis non egeant, eaque reipublice condonent pro arbitrio principis ergunda, certe poterit princeps ob utilitatem aliquam reipublice ex militariibus illis stipendiis, fisco suo pro debitis misericordum, qui carcerebus definentur, satisfacere, et miseros illos absolvere. At certum est, Episcopos, principes esse populi Christiani, et Romanum pontificem in universa Ecclesia loco Christi summum magistratum gerere: nec minus est certum, existare in Ecclesia thesaurum satisfactionum ex passionibus

Christi et sanctorum, quo ipsi non egeant, et in communem fideliū utilitatem erogari desiderant. Denique certum est, multos esse fidèles homines, et Dei filios, et amicos, qui tamē reatu poena temporali adhuc teneantur obstricti: cur igitur non poterant Episcopi, ac potissimum Pontifex Maximus si rationabilis causa subiit, ex thesauro illo pro debitoribus satisfacere Deo, et nomine ipsius Dei, eandem satisfactionem pro debitoribus illis acceptare, atque ea ratione indulgentiam illis dare, cosque a reatu poena temporalis absolvitur?

Tertia propositio: « Prelati Ecclesie dispensare possunt Christi passionem, tum per sacramenta, tum per indulgentias, passiones vero sanctorum non nisi per indulgentias ». Ratio est in promptu. Nam Christi passio, qua pars dispensatur pro justificatione et reconciliatione peccatorum, non potest ab Ecclesiæ prelatis dispensari nisi per sacramenta: gratiam enim et gloriam (ut omnes Theologi fatentur) non potest donare extra sacramenta, nisi Deus potestate propria, et Christus per potestatem sibi communicationem a Deo, quam vocant excellentiæ. Qua pars autem eodem Christi passio dispensatur pro remissione poena temporalis, potest et per sacramenta et extra sacramenta dispensari. Nam in sacramento Baptismi virtute passionis Christi remittitur omnis pena sive temporalis, sive eterna: in sacramento vero Pénitentia remittitur semper poena sempiterna, et pars aliqua poena temporalis. Passiones vero sanctorum per sacramenta dispensari non queunt. Numquam enim in sacramentis remittitur poena sine remissione culpe: culpe autem passionibus sanctorum expiari non possunt, ut illud omniam, quod sacramenta instrumenta sunt passionis solius Christi, nec ullam vim habent a passionibus sanctorum, cum ipsi etiam Sancti per Christi sacramenta sanctificauerint. Restat igitur, ut passiones sanctorum, si illo modo dispensari debeant extra sacramenta solum, idque pro solutione solius reatus poena temporalis dispensari debeant. Quod si passiones sanctorum extra sacramenta dispensentur, dubium esse non debet, quin etiam Christi passio pro solutione reatus poena temporalis extra sacramenta dispensari possit. Atque haec ad explicandum, et confirmandam veritatem in presenti sufficient; nam in sequenti capite ex objectionum solutione veritas ipsa magis elucescat.

CAPUT IV.

Solvuntur objectiones contra doctrinam duorum capitum superiorum.

Adversus ea, que dicta sunt capite secundo et tertio, multa objiciuntur ab adversariis, que sunt breviter diluenda. Om̄ntiam autem in presentia Lutheri, et ceterorum hereticorum argumenta, tum quoniam in simul omnia in secundo libro refallam: tum quia tam male inter se cohærent, ut vix præ se ferant speciem, vel umbras argumenti. Quo magis mirum est propter tam debiles et ineptas rationes potuisse tot populos ab antiqua fide deficere. Adferam igitur solum Durandi et Matronis objectiones.

Prima objectio. Deus Pater Christi meritum, atque in primis acerbissimæ passioni ejus, et morti cumulantissimum premium reddidit, ut Apostolus docet in epist. ad Philippienses cap. II. cum ait: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen, quod est super omne nomen* (1). Non igitur supersunt passiones alijque non remunerare, que in thesauro recondantur. Responsio. Christi passiones pars parte merita duci poterant, actiones videlicet virtutum obedientie, patientie, humilitatis, ac potissimum charitatis, premium aliquod haberunt, gloriam corporis, et nominis exaltationem, ut Apostolus scribit: sed pars parte satisfactiones erant, ut opera bona, et pœnalia, nullum omnino premium in ipsis Christi persona sortitæ sunt, cum ipsa nulla peccata propria haberet, pro quibus satisfacere teneretur. Itaque universe Christi afflictiones, ut rationem satisfactionis habent, supervacaneæ ipsi fuerunt, et in thesauro jure continentur. Quamquam neque integrum premium Christus habuit laborum suorum, qua parte meritorum erant. Nam gloriam animæ essentiæ sine meritis habuit in primo instanti conceptionis sue, ut theologi docent: et cum ea merita infiniti pretii essent, certe non fuit integrum eorum premium sola corporis gloria, et nominis exaltatio. Quare theologi recte statuant Christum meruisse de rigore justitiae gratiam, et gloriam omnibus hominibus, etiam illi infiniti futuri fuissent.

Secunda objectio. Culpa lethalis est infi-

niti damni causa, quod ad se attinet, cum sit offensio Dei, qui est summum et infinitum bonum: igitur ad culpam lethalem tollendam, necessaria fuit infiniti pretii satisfactio. Tota igitur Christi passio, quamvis infiniti meriti fuerit, in redemptione et expiatione culpas lethalis consumitur; ac per hoc nihil superest, quod pro expiandis penas in thesauo reponatur. Responso. Si argumentum propositionis aliquid efficaret, probaret unicam solum culpam lethalem Christi passionem deleri potuisse: et jam non solum pro tollendis penis, sed etiam pro tollendis plurimis culpis nihil in thesauo remansisse. Sed non ita est: nam multa culpa, quarum unaque sit offensio infinita, non requirunt ad sui expiationem multis infinitas satisfactiones: sed una satisfactio vere infinita, qualis fuit qualibet Christi afflictio, sufficit ad expiandas omnes illas culpas, et penas pro eis debitas, nihil enim major infinito dari potest. Quare verissime scripsit Clemens VI in Constitutione, que incipit Unigenitus, unam sanguinis guttam Christi, propter unionem ad Verbum, toti mundo reconciliandosatis esse potuisse. Et cum Dominus Christus non unam sanguinis guttam, sed totum sanguinem pro nobis fuderit, et ab ipsa conceptione usque ad mortem ardentissima charitate gravissimos labores pertulerit, ut Deo Patri nos reconciliaret, proque culpis nostris divina justitia satisfaceret, dubium esse non potest, quin semper supersit premium, idque justissimum, quo debita nostra solvi possint.

Tertia objectio. Satisfactio Christi est infinita, ut jam dictum est: non igitur opus est, ut ad satisfactionem Christi adjungantur satisfactiones ex passionibus sanctorum. Responso: Non est quidem opus, ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus Christi, quasi haec per se non sufficient. Sed adjungantur tamen, quia aequaliter est, ut passiones illarum coram Deo non sint inaneas, presertim cum id situm gloriolum Christo, a quo manat omne bonum sanctorum, tum ipsis etiam sanctis perhoronifilem. Quomodo autem concurrent in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus sanctorum, id est, an applicetur pars una satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus sanctorum, an vero integra satisfactio accipiat semper ex passionibus

Christi, et superaddantur ad cumulum satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur nimis curioso investigandum. Illud videtur certum, passiones Christi, que sunt infiniti pretii applicari per indulgentias finito modo, et ideo aliquid revera superaddi, cum passiones Sanctorum illis adjunguntur, quod recte annotavit Dominicus a Soto in 4. sententia dist. 21. quest. 1. art. 2.

Quarta objectio. Sancti omnes plenam mercedem laborum suorum acceperunt, immo supra condignum Sanctorum omnes a Deo remuneratos recte colligunt Theologi ex divinis litteris, cum Dominus dicat Luc. vi. *Mensuram bonam, et confortam, et cogitatam, et supererfluentem dabam in simum vestrum.* Et Apostolus ad Rom. viii. *Non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis* (1). Nihil igitur superest ex laboribus Sanctorum, quod ad expiationem alienorum peccatorum insumi possit, et ad hunc finem in thesauo Ecclesia conservetur. Responso. Jam supra docuimus in bonis operibus Sanctorum, que laboriosa et penalia fuerunt, duplice esse rationem, alteram meriti, alteram satisfactionis. Quod igitur attinet ad rationem meriti, plenam mercedem, immo etiam confortam, et cogitatam, et supererfluentem mensuram premii sancti omnes pro suis laboribus acceperunt. Quod autem pertinet ad rationem satisfactionis, multi labores Sanctorum inaneas, et sine fructu essent, nisi pro reatibus aliorum consumerentur, cum ipsi sancti aut nullis, aut certe minoribus laboribus pro suis expiandis reatibus indigerent.

Quinta objectio. Nihil omnino sancti fecerunt vel pertulerunt propter Deum, quod facere, vel perferrre non tenerentur: nihil igitur illis superest, quod cum aliis communicare possint. Antecedens colligitur ex multis testimoniorum Sacrae Scripturae, sed ex eo potissimum, quod habetur Luc. xvii. *Cum feceritis haec omnia, dicit: servi mites sumus; quod debuimus facere, fecimus.* Quare prudentes virginis Matth. xxv. non sine causa fatus dicentibus, *date nobis de oleo vestro, responderunt, ne forte non sufficiat nobis, et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis* (2). Responso. Non est necesse hoc loco de operibus supererrogationis disputare de quibus in libro de Monachis disserimus. Nam et

(1) Luc. VI, 38; Rom. VIII, 18. — (2) Luc. XVII, 10; Mat. XXV, 8.

iamsi admitteremus, quod tamen falsum esse loco notato demonstravimus, nihil omnino sanctos viros fecisse, vel perfulisse propter Deum, quod facere vel tolerare non tenerentur; nihil tamen argumentum concluderet. Nam ipsa obedientia legis, ad quam implendam sine dubitatione tenemur, meritoria, et satisfactoria est, et potest fieri, ut ea satisfactione pro suis delictis non egreat, qui legis obedientiam prestat, ac propterea cum aliis eam communicare possit. Neque virgines prudentes de satisfactione loquuntur, sed de oeo gratiae, et charitatis, sine quo salvi esse non possumus. Quod quidem oleum unusquisque retinet sibi, neque in alios effundere potest, cum sit opus solis Dei, effusio tam pretiosi olei. *Charitas Dei,* inquit Apostolus ad Rom. v. *diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* (1).

Sexta objectio. Si Sanctorum passionis expiari possent nostre delicta, non esset absurdum eos appellare nostros redemptores, saltem ex parte. At solus Christus est Redemptor generis humani, de quo dicit Apostolus I Corinth. i. *Qui factus est nobis justitia, et redemptio;* et I Corinth. vi. *Emptus est pretio magno* (2). Responso. Propter hoc argumentum non defuerunt aliqui ex recentioribus, qui dicent, passiones sanctorum non ita nobis applicari per indulgentias, ut sint justa compensationes pro penis, quas nos debemus Deo, hoc est, vera satisfactiones: sed esse aliquid, quod movet Deum, ut nobis Christi satisfactionem applicet. Sed haec opinio reprobat est a Pio V Pontifice et a Gregorio XIII qui sententiam Pii confirmavit. Damnavit enim Pius V multos articulos quorundam Lovaniensium, quorum unus erat: «Soli Christi satisfactionibus remitti peccata temporalem, Sanctorum autem passiones offerri Deo, ut Deus illarum inquit applicet nobis merita Christi». Praterem repugnat eadem illa opinio Constitutionis Clementis VI. que incipit Unigenitus, et Bulla Leonis X. in qua damnantur errores Lutheri, et communis consensu Theologorum. Ad haec, si non possent nobis applicari Sanctorum passiones ad redimendas penas, quas pro peccatis Deo debemus, ne sancti redemptores nostri esse videantur, certe, neque nos ipsi propriis laboribus, penas easdem redimere possemus, ne nos

ipsi redemptores nostri esse videamur. Atque Concilium Tridentinum sess. 14. c. 8. et can. 13 et 14. apertissime docet contrarium. Ad argumentum igitur respondemus, si proprie, et absolute nomen Redemptoris accipiat, solum Christum esse redemptorem; is enim dicitur proprie et absolute Redemptor, qui redimit a captivitate, non qui solvit pro alio debitum aliquod parvi momenti. Nos autem tunc solum captivi dicimus, cum venenumdat sub peccato, ut Scriptura loquuntur, et cum laqueis Diaboli vineti tenemur ad ipsum voluntatem; id quod tunc solum fit, cum per lethale peccatum a gratia Dei excidimus. Ab hac autem servitute et captivitate solo Christi sanguine redimi possumus, prouinde ipse solus vere proprie redemptor dici debet. At si largi modo redemptor appelletur quicunque liberat alium ab aliquo debito, non erit absurdum, si Sancti viri Redemptores nostri aliqui modo, id est, secundum aliquid, non simpliciter, et largo modo, non in rigore verborum esse dicantur. Nam si Propheta Daniel Regi Nabuchodonosor non inepte dixit, *Pecata tua eleemosynis redime*, Dan. iv. cur inepte dicantur Sancti viri aliquo modo passionibus suis delicta nostra posse redimere? et si B. Paulus de se scripsit I Corinth. ix. *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos* (3); cur non etiam scribere potuit, ut omnes redimerem? Non enim minus est proprium Christo nomen Salvatoris, quam Redemptoris.

Quid proprie sit indulgentia, solutione an absolutio.

Demonstratum est haecenus, indulgentias esse: nunc quid sint, id est, in qua re potissimum indulgentias ratio, et natura posita sit, explicandum erit. Disputatio bipartita erit; primum enim queremus, an indulgentia proprie sit absolutio, vel solutio: deinde cuius debiti sit solutio, vel a quo debito absolutio. His enim duobus explicitis, in promptu erit vera ac propria indulgentiae definitio. Quod ad primum attinet, non defuere, qui indulgentias nihil esse aliud voluerunt, nisi solutionem, id est, compensationem paenarum ex thesauo meritorum

(1) Rom. V, 5. — (2) I Cor. I, 3; I Cor. VI, 20. — (3) Dan. IV, 24; I Cor. IX, 22.

Christi, ac Sanctorum depromptam et applicatam auctoritate Pontificis. Ita sensisse videtur Durandus in 4. dist. 20. quest. 3. Paludanus ibidem quest. 4. S. Antoninus in p. parte Summae Theologicae tit. 10. cap. 3. Adrianus VI Pontifex in 4. sent. 9. de Indulgencis. Silvester in Summa, verbo Indulgencie num. 3. et videtur in eadem fuisse sententia sanctus Thomas in 4. dist. 20. quest. 4. art. 3. ad 2. et 3. Contra vero Franciscus Mayronis loco supra citato, contendit indulgentias nihil esse, nisi judicariam absolucionem. Cui prima fronte favere videntur exempla vetustissimorum Conciliorum, in quibus videmos ab Episcopis absolvientes aliqui parte multe impositae, nulla facta mentione thesauri spiritualis, unde compensentur debita illa poena.

Ceterum re tota diligentius considerata, posteriores Theologi definiunt utrumque simul in indulgentiis reperi, absolutionem, et solutionem; neque veteres Theologos scholasticos negasse judicariam absolutiōnem, quamvis solutionis tantum fere meminerint, neque vetustissimos Patres negasse solutionem ex thesauro, licet solius absolutionis meminisse videantur. Ita docet Card. Cajetanus tractat. 13. ad Julium Medicem cap. 6. Dominicus a Soto in 4. dist. 21. quest. 1. art. 2. Petrus a Soto lect. 2. de Indulgencie, in institutione sacerdotum. Martinus Ledesmius in 2. par. 4. sententiarum quest. 38. art. 1. et alii passim: et expresse idem docuerunt ex antiquis S. Bonaventura in 4. dist. 20. par. 2. quest. 5. et alii. Sit igitur

Prima propositio. « Indulgencia proprie est absolutio judicaria, annexam habens solutionem ex thesauro ». Probatur pars prior propositionis primo ex testimonio Scripturae, in quibus fundari diximus indulgentias. Nam illud Matth. xvi. *Tibi dabo claves regnum cœlorum, et quodcumque solvere super terram, erit solutum et in cœlo* (1). intelliguntur sine dubio de potestate judicaria absolvendi. Secundo probatur ex testimonio sanctorum Canonum. Siquidem Alexander III Pontifex in epist. ad Episcopum Cantuariensem, ut habemus cap. Quod autem consulisti, de penit. et remiss., docet, neminem posse con-

cedere indulgentias nisi propriis subditis, et rationem reddit: quia non potest nisi proprius judex absolvere, vel ligare. Quibus verbis Alexander satis aperte indulgentiam absolucionem judicariam esse docuit. Sic etiam Martinus V Pontifex in fine Concilii Constantiensis concedens indulgentiam plenariam, dicit se solutionem plenariam concedere. Gregorius VII, in multis epistolis indulgentiam tribuens, ut plurimum utitur verbo absolucionis. Tertio probatur ratione. Nam cur quæso per defunctis non conceduntur indulgentias nisi per modum suffragii, certa nulla est ratio, ut suo loco demonstrabimus, nisi quia defuncti non possunt proprio judicialiter absolviri. Ergo indulgentia, quæ viventibus simpliciter datur, absolutio judicaria est. Denique si non esset necessaria jurisdictio ad indulgentias concedendas, quicumque applicare vellet alteri satisfactionem suam, is dici posset indulgentiam dare, quod tamen est omnino inuidum.

Jam vero posterior propositionis nostra pars, quod videlicet indulgentia præter absolutionem contineat applicationem thesauri, probari potest primum auctoritate Clementis VI, qui in extravagant, Unigenitus, manifeste hoc docet. Deinde ratione, quoniam Praefati Ecclesiæ, et ipsi etiam Summi Pontifices non sunt absoluti domini ut possint pro arbitrio, sine ulla compensatione condonare hominibus culpas, vel poenam, quarum rei sum in foro Dei. Sed sunt judices a Deo constituti, qui possunt quidem pro potestate sibi a Deo concessa remittere culpas et poenam nomine Dei, sic tamen, ut justitia satisfiat, et confirmatur a simili. Nam cum sacerdotes in sacramento Peccati absolvant reos penitentes a culpis et ab aliqua parte poenam temporalis, non id faciunt sine compensatione, sed applicant pretium sanguinis Domini ut divina justitia satisfiat. Igitur eodem modo cum per indulgentias Praefati Ecclesiæ subditos suis absolvant a poenam temporalem reatu, id faciunt applicando satisfactiones Christi, et Sanctorum. Generalis enim est Apostoli sententia ad Hebr. ix. *Sine sanguinis effusione non fit remissio* (2). Quare minus considerate locutus est Petrus Paludanus in 4. dist. 20. q. 4. cum ait, hoc interesse inter remissionem, que datur per sacramenta, et eam quæ datur per indulgentias, quod prior sit

(1) Mat. XVI, 19; Mat. XVII, 18. — (2) Heb. IX, 22.

omnino liberalis, posterior vero compensationem aliquam requirat.

Secunda propositio. « Quamvis in indulgentiis absolutio cum solutione ordinarie conjugatur, posset tamen Summus Pontifex indulgentiam concedere per solam solutionem, non tamen per solam absolutionem ». Quod per solam solutionem, certum est ex indulgentiis que dantur pro defunctis. Nam quemadmodum defuncti indulgentias conceduntur per hoc solum, quod Summus Pontifex applicat ex thesauro quantum satis est ad compensandam penam, quam illi in Purgatorio luituri erant: sic etiam posset viventi alicui applicare satisfactionem ex thesauro Ecclesiæ, et eo modo eum liberare a debito poenæ, etiam si non proprie illum absolvaret. Ceterum ista non esset indulgentia ejusdem rationis cum ea, quæ ordinariæ viventibus tribuitur. Quid autem non possit concedi indulgentia per solam absolutionem sine applicatione thesauri, perspicuum est ex iis, que supra diximus.

CAPUT VI.

Solvantur obiectio[n]es contra doctrinam capit[uli] superioris.

Sed adversus ea, quæ in his propositionibus continentur, pauca quedam obiecti possunt, que breviter dissolvenda sunt.

Prima obiectio. Si posset Pontifex absolvire judicialiter per indulgentias a poena temporali, posset consequenter absolvere a poena, quam aliquis in purgatorio daturus esset, si cum reatu illius p[ro]me moreretur; at in peñas purgatorii non habet pontifex auctoritatem, igitur non potest eam tollere per suam absolutionem, sed solum per applicationem thesauri, ut facit cum indulgentias pro defunctis concedit. Responsio. At Summus Pontifex posttestem habeat in animis, que in purgatorio degunt, postea videbimus. Sed in peñam purgatorii immo etiam in peñam eternam gehennam sine dubio potestatem habet, saltem consequenter et indirecte, quia dum absolvit per sacramentum Peccati a culpa lethali, liberat eosque quater hominem a debito poenæ sempiternæ, et eodem modo dum per indulgentias absolvit hominem a penitentia injuncta, vel injuncta, absolvit eundem consequenter a peñam purgatorii, quam is luiturus esset, si eam

Tertia obiectio. Absolutio judicialis dari potest etiam invito, ut patet de absolutione ab excommunicatione: sed indulgentia invito dari non potest; igitur indulgentia non est absolutio, sed mera solutio. Responsio. Non omnis absolutio dari potest invito, sed ea sola, que non requirit necessario aliquam

actionem, vel dispositionem in eo, cui datur, Itaque absolvitio sacramentalis, quia requirit contritionem, confessionem, et satisfactiōnem, non potest in invitum conferri; absolute ab excommunicatione, aliisque censuris, quia non pendet necessario nisi a voluntate Praelati, potest in invitum conferri. Porro indulgentia exigit in suscipiente primū, ut sit in statu gracie, deinde ut faciat quae prescribuntur in litteris indulgentiæ, visitet basilicas, oret, jejunet, eleemosynas faciat; quae omnia sic a libero arbitrio pendent, ut ab invito extorqueri non possint. Quare indulgentia, quamvis sit absolutio, non est mirum si in invitum conferri nequeat.

Quarta objectio. Absolutio requirit cognitionem cause; sed indulgentia sepe dantur in communī omnibus, qui hoc aut illud egerint, non cognitis causis eorum, quibus indulgentia tribuuntur: non igitur indulgentia judicialis absolutio dicenda est. Responso. Absolutio particularis, et absoluta, ut etiam condemnatio, quia feruntur secundum allegata, et probata, sine dubio requirunt particularem et accuratam cognitionem cause. At absolutio quedam generalis, et conditionata, non requirit cognitionem cause, nisi generativi. Prior absolutio dicitur sententia ab homine, posterior a iure. Atque indulgentia quidem, que dantur singulis penitentibus, qua apud veteres usitissimae erant, similes sunt priori absolutioni, et ideo tunc exigitur cognitione cause in particulari: ea vero, que dantur omnibus generativi, et cum conditione certi operis faciendo, ut militandi adversus Mahometanos pro recuperanda Hierosolyma, similes sunt posteriori absolutioni, et propterea satis est generative cognoscere justam causam adesse talis indulgentiae concedende.

Quinta objectio. Archiepiscopus ad totam provinciam indulgentiam suam extendere potest, ut habetur cap. Nostro, de penit. et remiss. At non sunt proprie subditi Archiepiscopo omnes provinciales, sed ii soli, qui ad ejus diocesim pertinent: igitur indulgentia non est absolutio proprie dicta, quae jurisdictionem exigit. Respondeo. Non sunt quidem omnes provinciales absolute subditi Archiepiscopo, sed sunt tamen omnes subditi in certis casibus, quorum uetus est indulgentia condonatio.

Postrema objectio. Si indulgentia esset judicialis absolutio, non posset Summus Pontifex ullius indulgentiae particeps esse,

cum se ipse judicialiter absolvere nequeat, nec se, vel alium superiorē habeat. Atqui id videtur absurdum, ut Summus Pontifex illis indulgentiis frui non possit, que sunt communes omnibus fidelibus. Quod idem argumentum fieri potest de Episcopis, quod attinet ad indulgentias, que ab illis toti populo conceduntur. Responsio. Non defuerunt qui negaverint, Summum Pontificem, aut Episcopos participes esse posse indulgentiarum, quas ipsi ceteris in commune largiuntur. Certe Archidiaconus in cap. indulgentiae, de penitent. et remiss. in 6. ita docet. Atque in eandem sententiam paucos alios citat Sylvester in Summa, verbo Indulgencia num. 21. Contra tamen sentiunt omnes alii, tum Theologi, ut S. Thomas, Durandus, Richardus et alii, in 4. dist. 20. et Sotus dist. 21. tum Juris Canonici interpretes, in cap. Nostro, de penit. et remiss. et in cap. Indulgencia, eodem in 6. Quibus accedit Navarrus in tract. de Jubilao, notab. 20. num. 19. Quamvis autem haec sententia communis verissima sit, et omnino consenteant rationi, tamen argumentum contrarium non facile solvitur. Illi enim principia certissima sunt, neminem posse ligari, vel solvi, nisi a superiori; et neminem sui ipsius superiore esse: unde etiam fit, ut nemo se in sacramento Poenitentiae absolvere unquam sit ausus. Posset igitur fortasse dici Summum Pontificem et Episcopos erga alios viri absolutione, erga se vero solutione dumtaxat. Posset item dici, non posse quidem Pontificem immediate seipsum absolvere per indulgentiam, sed posse per alium id facere, cui ipse potestatem tribuat. Cur enim possit Confessario suo facultatem dare, ut se a peccatis absolvet, quod omnes admittunt, et non possit eidem potestatem facere, ut sibi indulgentiam conferat? Certe haec responsio probabilis vise est Cardinali Cajetano tract. 15. cap. 5. et ante eum Richardo in 4. dist. 20. art. 4. quest. 3. in solutione argumenti. Quamvis enim indulgentia non pertineat ad sacramentum Poenitentiae, pertinet tamen ad forum interius, et penitentiale, in quo Summus Pontifex potest se alteri subjicere, qui in se ministerio clavium utatur. Potest etiam postremo et optimè dici, posse Pontificem indirecte partipem fieri indulgentiae a se vel a predecessore generativi propositi, etiamsi nolit uti opere Confessarii, sed solum ea præstare, que ab aliis exiguntur ad indulgentiam con-

sequendam, quoniam ut recte ait S. Thomas in 4. dist. 20. qu. 1. art. 3. qu. 4. ad ult. non potest quidem Pontifex se ipse directe absolvere, sed potest uti in rebus, quas ipse aliis ex jurisdictione concessit. Tales autem sunt indulgentiae, ad quas ipse percipiendas accedit, non ut Pastor, sed ut unus de grege, subiectus clavibus Ecclesie, ac per hoc indirekte, et per accidentem subiectus sibi. Addit Dominicus a Soto loco citato, hanc ipsum subjectionem indirectam non esse etiam coactivam, quoniam absolutio que datur in indulgentia, non est quasi sententia personalis ab homine lata, neque etiam quasi lata a iure, et coactiva, sed quasi lata a iure communi, et non continens actionem, sed remissionem cum conditione talis operis faciendi.

CAPUT VII.

A quo vinculo per indulgentias solvantur, vel absolvantur.

Cum demonstratum sit indulgentiam esse absolutionem cum annexa solutione, sequitur, ut explicemus, a quo vinculo nos indulgentia solvat, vel absolvat. Si enim constabit, que sit propria ratio, definitio ac natura indulgentiae. Sciendum igitur est, duplex esse vinculum, sive debitum, sive reatum peccati, alterum culpæ, alterum poenæ. Rursus autem reatum poenæ iterum esse duplum, alterum poenæ naturalis, que consequitur origine peccatum, qualis est morbus, mors, ignoratio, concupiscentia, et similes: alterum poenæ personalis, que consequitur peccatum actuali, qualis fuit pestis immissa in populum per peccatum Davidis. Rursus, reatum poenæ personalis, alterum pertinere ad forum externum, alterum ad internum. Rursus reatum poenæ debitu in foro interno, sive penitentiali, alterum esse poenæ injunctæ, alterum injungendæ. Denique reatum ejusdem poenæ sive injunctæ, sive injungendæ, vel esse debitum, ut satisfiat soli Ecclesiæ, vel ut satisfiat etiam Deo. His divisionibus expositis, propositiones more solito adjicienda sunt.

Prima propositio: « Per indulgentias non liberarum a poenæ naturalibus ». In hac omnes auctores convenient. Constat enim definitum esse a Deo, ut poenæ illæ naturales non tollantur, nisi cum natura ipsa mutabitur, id est, cum per resurrectionem mortale hoc induet immortalitatem, 1 Cor. xv. et cum adoptionem filiorum Dei perfectam consequemur, redemptionem videlicet corporis nostri. Rom. viii.

Terza propositio: « Nec poenæ, quæ in foro externo, et contentioso, sive ecclesiastico, sive seculari infliguntur, indulgentiae tollere possunt ».

Docet hoc S. Thomas in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. quæstiuncula 2. nec dissentiunt alii scriptores. Si quidem poenæ fori externi propter bonum Reipublicæ infliguntur, ut facinoris deterreantur a peccatis, et probi homines securitate fruuntur. Præterea, indulgentia non conceduntur, nisi penitentiibus, et Deo reconciliatis: poenæ autem illæ